

De koster Felix

Honderdzeventien jaar achtereen zijn telgen uit het geslacht Felix koster geweest van de Hervormde Kerk in IJsselmuiden. De eerste was Gerrit Felix die als achttienjarige, weliswaar als hulpkoster of onderkoster, maar toch, het eigenlijke werk van een koster ging doen.

De functie van koster was in de eeuwen ná de reformatie verbonden met die van schoolmeester en van voorlezer tijdens de kerkdiensten. Dat is in IJsselmuiden tot ongeveer 1900 zo gebleven. Hoewel de scheiding tussen kerk en staat toen al tientallen jaren een feit was, bleef deze functie nog vele jaren bestaan. A.W. Ravenshorst (1847-1912) was de laatste die deze gecombineerde baan had. Hij was bij elkaar hoofdonderwijzer op de openbare school, koster, voorlezer en organist. En hij maakte ook zo'n 30 jaar deel uit van het College van Kerkvoogden en Notabelen, waarvan de meeste jaren als Kerkelijk Ontvanger (administrateur).

De dorpschool met twee lokalen en de woning van de hoofdmeester waren onder één dak ondergebracht naast de oude kerk. Op de eerste kadasterkaart van 1832 stond het gebouw aangeduid als 'Le Koster'. In 1884 werd de school zelf enkele honderden meters verhuisd naar een andere plek aan de Dorpsstraat. Het oude gebouw werd gekocht door de kerk en jarenlang verhuurd. In 1908 brandde dit pand, waarin toen de bakkerij van Van de Kruisweg was gevestigd, tot de grond toe af.

Vanaf 1857 was Gerrit Felix dus hulp- of onderkoster. In dat jaar werd hij 18 en had dus al jong een verantwoordelijke (bij-)baan. Zijn vader, Johannes Felix, timmerman in IJsselmuiden, was jong overleden. Vele jaren bleef Gerrit bij zijn moeder wonen en verdiende de kost als arbeider én als hulpkoster. In 1873 trouwde hij, 33 jaar oud, met de 22-jarige Grafhorster Arendje Landman. Vier jaar later verhuisde het jonge stel naar Grafhorst, om daar de rest van hun leven te blijven wonen. Vier kinderen werden hun gegeven.

In de kerkelijke boekhouding van 1882 is te lezen dat aan koster Ravenshorst f. 75,- werd betaald. Daarvan moest hij f. 25,- afdragen aan onderkoster Felix, die dat geld kreeg als vast loon. Voor allerlei werkzaamheden die Gerrit Felix verder voor de kerk verrichtte, werd hij apart betaald.

Het werk in en rond de kerk hoefde hij niet alleen te doen. Vooral toen hij ouder werd, deden anderen ook veel werk. Voornamelijk neef Gerrit Jan Felix en zoon Aalt Felix waren vaak van de partij. Zij werden door de Kerkvoogdij per klus of per uur betaald. Kerk schoonmaken, kachel aanleggen, vergaderingskosten, avondmaaltafel plaatsen, ophalen van zitgeld, werk op de kerkenakkers, enzovoort. Zo was het vele werk in en rond de kerk verdeeld over (te)veel mensen. Eind 1912 vond het college van kerkvoogden en notabelen het tijd worden voor een nieuwe koster. De oude Felix was bijna niet meer inzetbaar en de nu veel grotere kerk zou juist meer werk gaan vergen. Alle verschillende werkzaamheden moesten weer zoveel mogelijk ondergebracht worden bij één persoon.

** Detail van foto van kerkverbouw 1912: rechts de jonge Aalt Felix. Links van hem waarschijnlijk zijn vader Gerrit Felix, toen ongeveer 73 jaar.*

Voor deze baan werd de 32-jarige zoon van koster Felix, Aalt Felix, gekozen en benoemd. Een bekende voor de mensen én een bekende met het werk! Vanaf 1 januari 1913 was Aalt Felix de nieuwe koster van de vernieuwde kerk, en wel tegen een beloning van f. 260,- per jaar, uitbetaald in f. 7,- per week van november tot mei en f. 3,- per week van mei tot november. Ook werd hem het gras van het kerkhof bij de kerk toegezegd en het gebruik van het tuintje naast de kerk. Aan vader Gerrit Felix werd toegestaan zijn gewone salaris te behouden. Ruim 55 jaar is Gerrit Felix koster geweest. Een bijzonder lange tijd. Gerrit leefde nog twee jaar. Hij stierf in april 1915.

Aalt Felix, geboren in 1880 te Grafhorst, was in 1907 gehuwd met 5 jaar jongere Lubbigje Klooster, eveneens afkomstig uit Grafhorst. Zij bleven de eerste jaren in deze 'stad' wonen, totdat het gezin volgens de burgerlijke stand op 7 april 1913 verhuisde naar IJsselmuiden. Aalt kon de helft van de woning schuin tegenover de kerk huren. Enkele jaren later kocht hij dit deel. De andere helft van het huis kwam later ook in de familie. De zonen Kees en Arend hebben hier nog vele jaren gewoond. Thans is het Dorpsweg 36 en als dienstwoning van de koster eigendom van de hervormde gemeente.

In 1915 besloot het college 'het tractement van wijlen G. Felix tot 1 juli a.s. aan de weduwe uit te keren en daarna den koster boven zijn salaris te geven ...' Zoon Aalt kreeg er toen 35 gulden per jaar bij. In datzelfde jaar, lezen we overigens in de notulen van de vergadering van het college, werd het nodig geacht koster Aalt Felix een berisping te geven. Het werk kon beter! Wellicht viel het niet mee het vele kosterwerk, naast het gewone dagelijkse werk als arbeider, voor elkaar te krijgen. Van onwil of luiheid zal zeker geen sprake zijn geweest. De Felixen stonden in de gemeenschap bekend als hardwerkende mensen.

*1947 - Aalt en Lubbigje Felix 40 jaar getrouwd
Vlnr de 4 zonen Berend Jan - Arend - Kees - Gerrit*

Tot 31 december 1946 is Aalt Felix koster geweest. Zijn zoon Kees mocht het toen overnemen. Toen hij in 1974 het stokje overdroeg aan Henk Teune, was er na meer dan 117 jaar geen koster Felix meer.

(Bertil Brink is de huidige koster, sinds 1993)